
Mladen MILOSAVLJEVIĆ¹

Organizovani kriminal u Bosni i Hercegovini – aktuelna situacija

Organized Crime In Bosnia And Herzegovina Actual Situation

Sažetak

Svakodnevna događanja dovode nas u situaciju da postanemo svjesni prisustva snaga organiziranog kriminala na teritoriji Bosne i Hercegovine. Međutim, evidentno je da o tom problemu postoji čitav niz nelogičnosti i netačnosti. Primjer za to mogu biti izjave različitih visokih dužnosnika policije, pravosuđa ili pak drugih državnih organa od kojih jedni tvrde da je organizirani krimina prisutan u našoj državi, dok drugi istom takvom upornošću kategorički tvrde da ga nema. U svakom slučaju jasno je da mnogi od njih uopšte ne barataju potrebnim razumjevanjem šta je organizirani kriminalitet uopšte. Iz BiH netragom nestaju hiljade ljudi; skupocjena vozila; droga je sve prisutnija, a u njenoj distribuciji učestvuju čak i policijski dužnosnici; otkrivene količine droga perju se već iznad stotina kilograma; na našem terenu hvataju se najpoznatiji kriminalci svijeta sa našim pasošem; u aktivnosti prostitucije uključeni su kako domaći, tako i pripadnici međunarodnih institucija, pa čak i policijskih; prilikom hvatanja izvršilaca krivičnih djela hvataju se državljani različitih država itd. U BiH mnogo toga nedostaje da bi se uspješno borila protiv organiziranog kriminala. U tom smislu nemamo: strategiju za borbu protiv organiziranog kriminala, odgovarajuće zakonske propise, odgovarajuću ulogu policije (ograničenost u različitim segmentima), saradnju između policijskih organizacija, primjenu novih tehnologija...a nekad se čini da nemamo ni volje ni snage da se suprotstavimo organiziranom kriminalu.

¹ Dr. sci., načelnik Odjeljenja za kriminalističku tehniku, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Sarajevo.

UVOD

Riječ podzemlje u sebi je uvijek sadržavala dozu mističnosti, straha, neizvjesnosti, divljenja, za neke pak, gnušanja, odvratnosti, prezira itd. Boško Radonjić, Srbin u Američkoj mafiji, je u odgovoru na pitanje šta je i gdje je podzemlje izjavio: «Pravo podzemlje je uvijek gore, a dole, pod zemljom, su mrtvi i raj». Krajem devedesetih godina prošlog vijeka ispalo je da je podzemlje svuda oko nas. Prema procjenama kriminologa i drugih eksperata za nezakonita poslovanja, XXI vijek će biti vijek kriminala. Ove procjene su toliko pesimističke, da nažalost postoje predviđanja da će kriminalci zavladatai svijetom, ako ih države u tome ne spriječe. Sve navedeno je bio generalni utisak sa XI Međunarodnog kongresa kriminologa održanog 1995. godine u Budimpešti, na kome je učestvovalo preko 300 kriminologa, penologa, pravnika i policajaca iz čitavog svijeta. Ekspertski zaključak je bio da kriminal, krajem XX vijeka, svuda u svijetu bilježi ogroman rast.

Kurt Šeler, tadašnji državni sekretar za unutrašnje poslove Njemačke, objavio je veoma zanimljivu studiju i podatak iz 1995. godine, po kome je Njemačka vodila protiv organiziranog kriminala 787 istraga i obuhvatila 52 000 prekršaja. Trećina počinjenih djela je u suprotnosti sa njemačkim zakonima i spada u šverc droge. Ovom istragom osumnjičeno je 8000 osoba, a veoma je zanimljivo da su čak 64% njih stranci. Na njemačkom tlu djeluje, prema policijskim izvorima, 105 stranih kriminalnih organizacija, od različitih grupacija sicilijanske mafije, preko albanskih fisova, do kosovskih i ruskih mafijaša.

Radi potpunijeg razumijevanja navedene problematike, ali i sa kriminogenog aspekta, zanimljivim se čini izjava data prije više od šezdeset godina od strane jednog od najpoznatijih mafijaških kumova Laki Lučana koji je rekao: «Kad bih mogao ponovo da živim, sve bih radio na isti način, samo legalno».

Procjenjuje se da danas realni svijet organizovanog kriminala vrijedi godišnje i više od hiljadu milijardi dolara.

Klasična mafija danas postoji još samo u kriminalističkim filmovima, kriminalna organizacija, po svojoj strategiji, prefinjenosti i bogatstvu, funkcioniše danas kao najveća transnacionalna korporacija, izjavio je američki senator Džon Keri, ugledni demokrata i član Potkomiteta za terorizam, narkotike i međunarodne operacije. Nažalost, teško je ne složiti se s njim.

Mafija je na kraju XX vijeka jedna globalna i interkontinentalna sila izjavio je Keri i slikovito opisao kakao funkcioniše to svjetsko podzemlje: «Ruska mafija šalje svog profesionalnog ubicu iz Moskve u Njujork da likvidira jednog neposlušnog vlasnika velikog marketa. Njegove falsifikovane papire obezbjeđuje sicilijanska mafija, koja je za tu uslugu plaćena raketama «zemlja – zemlja». Ili drugi primjer, kolumbijski karteli proizvode kokain. Kineska mafija ga uzima u zamjenu za heroin, koji se zatim, krijumčari u SAD. Trijade donose kolumbijski kokain u Japan i distribuiraju ga u saradnji sa jakuzama. Nakon toga azijska mafija pere novac od droge u Evropi».

1. ORGANIZIRANI KRIMINAL KAO PRIJETNJA DEMOKRATIJI

Kumovi ruske, kineske, italijanske i kolumbijeske mafije imali su 1992. godine prvi zajednički sastanak, najprije u Pragu, pa u Varšavi i u Cirihi. Na ovim samitima mafijaša postignut je dogovor o strateškom savezu mafija u ilegalnoj trgovini narkoticima, jer to je roba koja danas obezbjeđuje najveći i najbrži profit. Sicilijanci su ponudili svoje iskustvo i znanje, kao i veze na tržištu droga; Rusi dobro obezbjeđenje švercerskih kanala širom svijeta; Kinezi svoju dilersku mrežu od Tokija preko Nju Delhija do Njujorka, a kolumbijci su ponudili svoj kokain i bliskoistočni heroin, najboljeg kvaliteta, po najnižim mogućim cjenama. Tako je nastala prva globalna mafijaška osovina.

O kakvom je biznisu riječ najbolje govore podaci pentagona. Američki vojni izvori su 1994. godine procijenili da godišnje oko 1000 metričkih tona kokaina ilegalno iz Latinske Amerike ulazi u SAD. Radi toga je organizovan vazdušni i pomorski most između dva američka kontinenta, kojim godišnje pređe do 3000 aviona i 5000 brodova. Novac zarađen na kokainu završava u kanadskim bankama, gdje se godišnje «opere» do deset milijardi narko – dolara.

Velika Britanija je prije par godina priznala da ima problema sa 32 milijarde dolara bez porijekla u svom finansijskom sistemu. Podrazumjeva se da su to pare iz svijeta mafije.

Italija je, na primjer, 1994. godine vodila istrage o čak 536 organizovanih bandi. Karabinjeri su istragom obuhvatili 4500 osumnjičenih, od Trsta do Kalabrije. Holandska policija je 1994. godine vodila istragu protiv 560 kriminalnih bandi.

Butros Gali, tadašnji generalni sekretar OUN, je na Prvoj konferenciji o kriminalu u Napulju 1994. godine, rekao da je «organizovani kriminal prijetnja demokratiji», čime mu je dao status najvećeg globalnog zla.

Dvije godine kasnije, na Drugoj konferenciji OUN o kriminalu, u Manili, izrečeno je još veće upozorenje na zlo koje dolazi od mafije: «Organizovani kriminal donosi svojim članovima godišnje hiljadu milijardi dolara i danas je toliko ekonomski moćan da predstavlja prijetnju zemljama u razvoju i krhkim novim demokratijama». Ovu procjenu dao je Eduardo Vetere, šef Odsjeka OUN za spriječavanje zločina i krivično pravo sa sjedištem u Beču, koji je upozorio da «konsolidacijom moći organizovanog kriminala nastaje nova svjetska mafijaška osovina». To je i potvrđeno podacima, na primjer, u Rusiji je 1990. godine bilo registrovano 700 mafijaških grupa, da bi 1995. godine njihov broj porastao na 8000. Vrlo brzo iza toga ruska mafija je dostigla nivo paralelne države (vidjeti kasnije).

Nova globalna, kriminalna, osovina sastoji se od pet glavnih sila, povezanih nizom malih organizacija kao i finansijskim i političkim krugovima u mnogim zemljama kao što su japanske jakuze, kineske trijade, kolumbijski karteli, ruski gangovi i italijanska mafija.

Ova podzemna armija ima osam miliona registrovanih članova, najviše u Kini gdje ih ima četiri miliona, i u Rusiji, gdje tri miliona ljudi direktno radi za mafiju.

Treba znati da mafije nema bez države, odnosno organizovanog kriminala nema bez podrške određenih krugova iz domena vlasti i politike. Ne možeš da budeš jak, ako nisi sa jakim. Jakuze su u Japanu, uz dozvolu vlasti, ušli u finansijski sistem zemlje i predstavljaju jednu od karika privrednog poslovanja. To je, kažu, jedina mafija na svijetu koja djeluje legalno, čak toliko legalno da ima svoje firme sa svojim jakuzama grbovima. U Južnoj Americi su narko – karteli glavna potpora ekonomskog rasta ovog kontinenta, koji je, na primjer, u Venecueli dostizao godišnji prosjek od 8%.

London, Njujork i Hongkong su gradovi u kojima mafija već dugi niz godina «pere» svoj novac. Francuski sudija Reno Van Rijmbek je u ljeto 1998. godine objavio u svojoj knjizi «Svijet bez zakona» podatak da se u svijetu svakodnevno u podzemlju, ili pod kontrolom globalne mafije, nalazi 1300 milijardi dolara. Od toga se 800 milijardi dolara nalazi u poslovima sa drogom. Kako sudija Rijembek tvrdi, godišnje se od ove sume «opere», tj. legalizuje, oko 320 milijardi dolara. To su sume koje su tri puta veće od, na primjer, budžeta Francuske.

Ruska mafija je u ovom poslu najagilnija, posebno njen ogranak koji se bavi naftom. Preko slobodnog tržišta nafte u Rotterdamu, na primjer, ruska mafija pazari za 40 miliona dolara. U tome joj pomoć pružaju američke banke, koje potom ruski profit vraća natrag u Rusiju, ali u privatne banke i na privatne račune. Time je novac od ilegalne trgovine ruske mafije vraćen u legalne finansijske tokove. Jedna od posljednjih računica je pokazala da su, na primjer, tokom 1998. godine, Rusi tako u SAD «oprali» čak 15 milijardi dolara.

Evropske policije i druge bezbjednosne službe sve se više brinu zbog uspona organizovanog kriminala, kao i terorističkih djelatnosti brojnih organizacija svjetske mafije na Starom kontinentu. Krajem septembra 1999. godine Interpol je proglasio London za svjetsku prestonicu organizovanog kriminala jer je mafija u Velikoj britaniji postala treća velika industrija sa godišnjim prometom od 50 milijardi funti. Sam Skotland Jard je priznao u svom izvještaju 18 septembra 1999. godine da u Londonu djeluje deset mafijaških organizacija. Najveća i najuticajnija je britanska mafija zasnovana na tradicionalnim gangsterskim porodicama, koje se bave reketiranjem, plaćenim likvidacijama, trgovinom narkoticima i finansijskim prevarama. Ova mafija, kontroliše centralni, južni i istočni dio Londona.

Druga organizacija je turska mafija. Nju čine porodice kriminalaca iz Istambula i Male Azije, ali i Kurdi iz Turske i Turci sa Kipra. Turska mafija drži 90% tržišta heroinom u Velikoj Britaniji. Bavi se i krijumčarenjem ilegalaca sa Balkana i Male Azije i «pranjem» novca preko kiparskih i turskih banaka. Njena baza je u sjevernom Londonu.

Treća je mafija iz Nigerije, koja je specijalizovana za finansijske prevare, koja drži sjeverozapadni dio Londona, oko vemblija. Četvrta kriminalna organizacija u Londonu je kineska mafija, angažovana oko ilegalnog ubacivanja emigranata na Ostrvo,

namještanje kladenja i masovne krađe i preprodaje kreditnih kartica. Najviše radi u Krojdonumu, južnom kraju Londona. Peta mafija je kolumbijska, koja kontroliše preprodaju kokaina, dok šesta mafija, indijska, trguje heroinom i ljudima. Sedmu mafiju u Londonu čine Jardijski, kriminalci iz bivših britanskih kolonija u Karijskom arhipelagu. Oni se bave krađama automobila i razbojništava, pa čak i naručenim ubistvima. Osmi su ruske mafijoske, koje drže 60% tržišta prostitutki i bave se finansijskim prebacivanjem profita načinjenim u samoj Rusiji na Zapad, preko Londona. Deveta mafija su «Anđeli pakla», divlji motociklisti koji se bave falsifikovanjem dokumenata i trgovinom drogom. A deseta mafija su određene grupacije islamskih terorista, koji su London pretvorili u svoju međunarodnu bazu i finansijski centar arapskog podzemlja.

2. DETERMINACIJA POJMA ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA

Evidentno je da se u posljednje vrijeme preko različitih medija i drugih sredstava kontinuirano navode različite aktivnosti koje se označavaju kao organizirani kriminal. U tom smislu, skoro svakodnevno, različiti policijski (ali i ne samo policijski) dužnosnici prosto se utrkuju da najave, objasne ili potvrde da je neka aktivnost plod organiziranog kriminala ili drugačije rečeno da je organizirani kriminal prisutan na prostoru naše države. Ima i onih (i opet su među njima visoki policijski dužnosnici, pa čak ranga ministara) koji negiraju postojanje – prisustvo organiziranog kriminala na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Da bi se uopće moglo govoriti o organiziranom kriminalu mora se prvo znati šta uopće predstavlja – označava pojam organiziranog kriminala. U Priručnom kriminalističkom leksikonu Modly D. za organizirani kriminalitet navodi: «Još uvijek su među kriminalistima i krivičarima, praktičarima i teoretičarima podijeljena mišljenja glede toga što obuhvaća pojam «organizirani kriminalitet». Taj pojam kod laika izaziva asocijaciju na djelovanje grupa mafijaškog tipa kojima je imanentna primjena nasilja u raznim oblicima. Već duže vremena profesionalni kriminalci se organizuju u različite grupe, bande i slične oblike udruživanja, u cilju vršenja kaznenih djela kao svog redovnog zanimanja. To su posebno čvrsto organizirane grupe kriminalaca, koje djeluju u pravilu dulji niz godina na temelju vlastitih normi, standarda ponašanja i shvaćanja o vrijednostima, što im omogućava da uspješnije vrše kriminalne aktivnosti. Svrha djelovanja tih grupa je stjecanje dobiti po svaku cijenu.

Za rad ovih kriminalnih grupa karakteristična je čvrsta organiziranost, s hijerarhijskim odnosima i velika brzina i snalažljivost u kriminalnim poduhvatima. Odnosi u organizacijama odvijaju se na temelju stroge stege, poslušnosti i osobne lojalnosti. Grupe su vrlo operativne s velikim manevarskim sposobnostima, pri čemu organizirani kriminalitet ne poznaje državne granice. Polje djelovanja njihove aktivnosti je vrlo široko, s tim što se ono javlja u pravilu u obliku uske specijalizacije, a karakterizira ga lukavstvo i prilagođavanje, a organizacija pomoću stečene moći i utjecaja u društvenoj zajednici štiti organizaciju i hijerarhijski niz od mogućeg otkrivanja i kaznenog progona. Taj kriminalitet pri tome koristi etničke, kulturne i povijsne veze.

Ove «podzemne» organizacije u okviru svojih aktivnosti služe se svim dopuštenim i nedopuštenim sredstvima: podmićivanjem, prijetnjama, zastrašivanjima, političkim vezama, sve do ubojstava i sakaćenja ljudi, samo da postigle svoje ciljeve i osujetile mjere represije. One su često usko povezane s pojedincima «iz vlasti», što im daje prednosti u odnosu na druge kriminalce, koji nemaju takve veze (čitaj: suradnike i zaštitnike). Grupe se često međusobno dogovaraju i vode koordinirane akcije. Isto tako, one nerijetko vode među sobom suparničke «ratove» koji imaju za posljedicu izvršenje najtežih kaznenih djela.

Dobiti se dobija iz svih vrsta protuzakonitih djelatnosti. Ovaj fenomen je u porastu i svakim danom doživljava različite modifikacije. Stečene dobiti su koji puta takve da je ekonomska stabilnost nekih država (manjih) ozbiljno poljuljana. Dobit ne podliježe oporezivanju, a dobijeni novac «pere se» preko zakonitih poslova. Pojava konkurencije nastoji se eliminirati svim mogućim sredstvima. Poslovna strategija organiziranog kriminaliteta je podmićivanje javnih dužnosnika i uglednih građana, da bi se zabranjene aktivnosti mogle ostvariti. Svi građani na taj način postaju žrtve, uzrokujući dodatni teret državnim i socijalnim programima, jer se troškovi korupcije prenose na javni sektor. Organizatori gangsterskih i zločinačkih udruženja su «zločinci u bijelim ovratnicima» i pripadaju višim, odnosno vladajućim slojevima u društvu i imaju znatan utjecaj na zbivanja u političkom i uopće društvenom životu zemlje. S organiziranim kriminalitetom usko je povezan i suvremeni terorizam koji u osnovi ima iste finansijske izvore kao i organizirani kriminalitet.

Organizirane skupine kriminalaca obično se svrstavaju u tri kategorije: tradicionalne, profesionalne i prilagodljive (mada postoje i neke druge klasifikacije).

U zadnje vrijeme organizirani kriminalitet u nas definira se kao sustavno planirana, pripremana i podjelom posla počinjena kaznena djela koja čine sudionici udruženi u zločinačku organizaciju trajnim djelovanjem uz upotrebu zastrašivanja, nasilja ili korupcije, bez obzira na državne granice, sa svrhom stjecanja finansijske dobiti ili društvene moći».

Pokušavajući da definiše mafiju dr. Zorica Mršević iz Beograda je napisala da je «organizovani kriminal posebna vrsta poslovnog preduzeća, koje ima svoje korijene u političko – ekonomskim uslovima društva». A to znači, kaže dr Mršević «organizovani kriminal, prije svega, biznis, i zato su njegovi ciljevi da ostvaruje profit». Naravno, na nezakonit način. Legitimacija imovine stečene nezakonitim aktivnostima daje mafijaškim porodicama društveni ugled i položaj, kakav su, na primjer, stekli Kenedijevi koji su se obogatili u vrijeme prohibicije.

2.1. DODATNA OBJAŠNJENJA POJMA ORGANIZIRANI KRIMINALITET POSMATRANA KROZ PROSTOR FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Nakon sagledavanja mnoštva argumenata vezanih za determinisanje pojma organiziranog kriminala o istom je moguće navesti nekoliko bitnih segmenata. Organizovani kriminal je viši stupanj kriminalne aktivnosti koji se javlja kada stopa opšteg kriminala po kvalitetu i kvantitetu dostigne izvjesnu granicu. Mi smo tu granicu, nažalost, dostigli.

Opšte prihvaćena definicija organizovanog kriminala kaže da je: organizirani kriminalitet poseban oblik profesionalnog kriminaliteta (ali i ne samo profesionalnog, u odnosu na ulogu i dati situaciju), koji se razvio naročito u ekonomski razvijenim zemljama u XX stoljeću. Profesionalni (i ne samo profesionalni) kriminalci sve više se organizuju u razne grupe, bande i slične oblike udruživanja u cilju vršenja krivičnih djela kao svoga redovnog zanimanja. To su posebne, čvrsto organizovane grupe kriminalaca, koje djeluju, većinom, duži niz godina na osnovu sopstvenih normi, standarda ponašanja i shvatanja o vrijednostima, što im omogućava da uspješnije vrše kriminalnu

aktivnost. Za rad ovih kriminalnih grupa karakteristična je, uglavnom, čvrsta organizovanost, sa hijerarhijskim odnosima i velika brzina i snalažljivost u akcijama. Odnosi u okviru organizacije odvijaju se na bazi stroge discipline, poslušnosti i lične lojalnosti, koja dolazi do izražaja utoliko više, ukoliko je kriminalna grupa čvršće organizovana i više integrisana. Ove organizacije se odlikuju velikom operativnošću i sposobnostima za brzo manevrisanje i premještanje svoje aktivnosti na udaljena i široka prostranstva. (Kao jedan primjer može se navesti podatak, da danas, sa razvojem nauke, ove organizacije svoje aktivnosti prate putem satelita, ni malo se pri tome ne izlažući opasnosti, da na bilo koji način, budu upetljane u neku operaciju). Polje djelovanja njihove aktivnosti je veoma široko, s tim što se ono javlja, po pravilu, u obliku uske specijalizacije. Jedne organizacije se bave organizovanjem prostitucije, druge krijumčarenjem opojnih droga, treće ubijanjem za novac, četvrte ucjenjivanjem, pete podmetanjem paljevina i dr. Gangsterske organizacije služe se u svojoj aktivnosti svim sredstvima - podmićivanjem, ucjenom, prijetnjom, zastrašivanjem, političkim vezama i sl., samo da bi postigle svoje ciljeve i osujetile funkcionisanje zakonitog mehanizma. One su, često, tijesno povezane sa licima za primjenu zakona, što im stvara veliku prednost u odnosu na druge izvršioce krivičnih djela, koji nemaju takve saradnike i zaštitnike. One se, često, dogovaraju i vode sinhronizovane akcije protiv snaga organizovanog društva. Isto tako, ponekad, vode između sebe suparničku borbu, koja se ponekad završava ubistvima i drugim, najtežim krivičnim djelima. U tim sukobima, često, stradaju i nedužni ljudi. Danas se javlja i u siromašnim zemljama. Prihvatanjem ove definicije, nažalost, moramo priznati prisustvo ovog vida kriminala i na našim prostorima.

Tačno vrijeme nastanka (organiziranog)kriminala je teško odrediti. I prije rata kod nas su se kriminalci udruživali, ali su te grupe bile skoro isključivo lokalnog (gradskog) karaktera (izuzeci su bili rijetki i uglavnom su se ticali grupacija koje su se povezivale u lancu krađa i krijumčarenja automobila, odnosno u poslovima vezanim za drogu. Dakako, da je bilo i drugačijih organizacija.

Tokom rata (prethodni rat u BiH) broj takvih grupa se uvećao, struktura i hijerarhija učvrstili, obim aktivnost znatno povećao, a metod postao znatno brutalniji. Najčešća aktivnost je bila krijumčarenja osnovnih životnih namirnica, cigareta i krijumčarenja ljudi preko linija fronta.

Poslije rata obim poslova se znatno proširio (pranje novca, prostitucija, krijumčarenje ljudi, alkohola, goriva, reket (zaštita)

Kada su naši prostori u pitanju broj lica koja se nasiljem služe pri obavljanju profesionalnih zadataka ili koji u nasilju vide profesionalni angažman nalazi se u stalnom porastu. Ima, po stručnjacima, mnogo indikatora koji ukazuju na povezivanje lica sklonih kriminalnom ponašanju. To udruživanje i metode kojima se služe, kao i motivi, pretpostavljaju da je Bosna i Hercegovina dobila mafiju. Da sve ne ostane samo na mojoj tvrdnji koju ničim ne potkrijepljujem navodim samo neke parametre. Već nekoliko godina, na savršeno uhodan način, i pored mnoštva patrola i različitog policijskog angažmana, iz Sarajeva na volšeban način nestaju skupocjena vozila i završavaju u Republici Srpskoj (nekoliko otkrivenih počinitelja ovih djela jasno je dalo do znanja o međusobnoj povezanosti kriminalaca iz jednog i drugog entiteta), ali i u drugim susjednim zemljama (prvenstveno se to odnosi na Crnu Goru, Hrvatsku, Srbiju). Upadljiv porast zloupotrebe droga, koja konstantno curi iz Srpskog Sarajeva (i ne samo njega) u Sarajevo (ali i mnogi drugi primjeri širom BiH), ispovijesti uhvaćenih dilera i spektakularne akcije policije nagovjestile su ili potvrdile međusobnu povezanost kriminalaca u oba entiteta ili povezanost kriminalaca u različitim državama. Još jednom je u praksi potvrđena činjenica da kriminal nema granice. Kriminalci su prvi probili barijeru i povezali svoje interese u kantonima i entitetima (ali i državama). Slobodan sam primjetiti da ih oni u stvari nikada nisu ni prekidali. Profit nije poznavao (i ne poznaje) nacionalnost.

Ne može se odvojeno posmatrati pojam mafije od pojma organiziranog kriminala. Jedna od lakših ilustracija za prisutnost organiziranog kriminala je primjer da iz Sarajeva netragom nestaju hiljade ljudi koji su u lancu krijumčarenja ljudi, da dolaze iz najudaljenijih zemalja svijeta, da bez ikakvih ličnih dokumenata prolaze desetine granica i kontrola, ako na našem aerodromu uhvatite čovjeka sa desetinama bjanko pasoša, ako su u sve to uvezane mnoge kriminogene grupacije iz mnoštva različitih zemalja, ako se tačno zna ko šta radi u hijerarhijskom smislu, ako se u tim akcijama ne preza od ubistava, ucjena, nasilja itd, onda zaista ne znam kako bih to nazvao nego organizirani kriminal. Ako tome dodamo da pri MUP-ovima već nekoliko godina egzistiraju posebna odjeljenja za borbu protiv organiziranog kriminala, onda je jasno kakva je situacija i šta to mi imamo u našoj državi. Vrlo važno je, međutim, napomenuti da ne boriti se protiv organiziranog kriminala, znači računati sa tim da će u vrlo

dogledno vrijeme neki od bosova tih organizacija legalno zauzeti vrlo visoka mjesta u društvu, institucijama društva, te će na taj način još lakše moći štiti svoje interese. S druge strane postojeći problemi u dokazivanju djela vezanih za organizirani kriminal. Učiniće se različiti pokušaji da se neka djela prikažu kao fragmentarna krivična djela bez nekog određenog smisla. Mi i u sadašnjem trenutku imamo mnoštvo djela koja i sad pokazuju mnoštvo obilježja krivičnih djela u vezi s organiziranim kriminalom. Međutim, druga je stvar šta će se na kraju sudskog postupka dokazati (ili ne dokazati). Normalno je očekivati da će se učiniti sve (od strane zainteresiranih lica) da se takva djela ne dovedu u vezu sa organiziranim kriminalom.

I da završim, nisu toliko opasni ovi mafijaši i kriminalci za koje se zna da postoje. Opasni su oni iz sjene koji vuku konce, a koji nisu otkriveni (uostalom to i dokazuje uspješnost organizacije i vodi potvrdnim elementima organiziranog kriminala). U svemu tome tu im procesi privatizacije idu na ruku. Organizovani kriminal je uvijek tijesno povezan sa najvišim vrhovima vlasti, koji im obezbjeđuje prohodnost poslova i zaštitu. Upravo ta sprega čini organizovani kriminal opasnim i pretstavlja ozbiljnu opasnost za svaku državu. A kada se to desi onda borba protiv organiziranog kriminala predstavlja samo iluziju.

Najbolji primjer je Rusija gdje se po riječima dobrih poznavalaca tamošnjih prilika desilo slijedeće: poslije raspada SSSR-a, sve ono što je vrijedilo privatizirao je organizovani kriminal uz svesrdnu pomoć države, koji sada gleda isključivo lični interes, ne obazirući se na potrebe države, koja je došla pred bankrot i, bukvalno, zavisi od dobre volje organizovanog kriminala.

Prema (ne)podjeljenim mišljenjima analitičara svaka zemlja ima svoju mafiju, samo mafija (nažalost) u Rusiji ima svoju državu.

Kada je u pitanju Ruska mafija onda se mora istaći podatak da se radi o možda najorganiziranijoj mafiji, koja će (ako već nije) vrlo skoro postati vodeća sila u svijetu organiziranog kriminala. Način njenog rada i brutalnost (kojim su se i popeli na vrh), poodavno su zamijenjeni sofisticiranim metodama. Njeni budući pripadnici momentalno se školuju u najprestižnijim visokoškolskim ustanovama diljem svijeta. Oni će sutra preuzeti mnoge važne poslove u legalnom biznisu koji je mafija preuzela u procesima privatizacije, tranzicije itd.

2.1.1. NEKI OD PREDUSLOVA ZA RAZVOJ (ORGANIZIRANOG) KRIMINALA U BOSNI I HERCEGOVINI

Govoreći o kriminalu (ne samo organiziranom) mora se istaći nekoliko bitnih segmenata koji dovode do nekoliko razloga koji pogoduju porastu kriminala. Osim rata (i svega onoga što on sa sobom nosi), Bosna i Hercegovina, sada ima, moglo bi se reći, idealne uvjete za porast kriminala. U neke od pogodnih preduslova spadaju: kriza obitelji je evidentna: da je socijalna i ekonomska nesigurnost velika, enormno visoka stopa nezaposlenosti, veliki broj porodica bez jednog roditelja (uglavnom oca koji je bio stub porodice i predstavljao autoritet u njoj), te činjenice da je jedan broj djece ostao bez oba roditelja, situacije da je sve veći broj porodica sa novim ocem/očuhom (koji se nije najbolje snašao u ulozi oca), da se jedan broj majki koje su ostale bez muževa odao bludnom životu, pri tome ne vodeći računa o svojoj djeci (kao uzrok je, između ostalog, moguća želja za obezbjeđivanjem porodične egzistencije), da postoji određen broj nestale djece; nespремnost društva da pruži odgovarajuće, alternativne sadržaje za mladu generaciju; da je broj ljudi, koji su usljed ratnih dejstava pretrpjeli različite ratne traume i čiji mentalni sklop više ne funkcioniše normalno znatan; neefikasnost države i državnih organa; neadekvatna zakonska regulativa (npr. mislim da zakonska regulativa koja tretira kaznenu oblast za npr. maloljetnike nije najsretnije rješena). Prvo, mislim da se maloljetnička delikvancija nalazi u velikoj ekspanziji. Drugo, evidentno je da se povećava brutalnost maloljetnika pri izvršenju krivičnih djela, starosna granica se snižava, te da se oni odlučuju i za izvršenje najsloženijih i najtežih krivičnih djela /silovanja, ubistva, pljačke itd/. Kao potvrdu tih navoda navešću podatak da je jedan maloljetnik silovao svoju 79 - godišnju baku, te da je drugi maloljetnik ubio oca, majku i baku zato što su ga kaznili da ne ide na utakmicu jer je dobio četvrticu u školi. Postoje mnogi primjeri, čak i najtežih ubistava, bezumnih silovanja iz Bosne i Hercegovine, uz dodatak maksimalne brutalnosti pri izvršenju. Podsjetiti ću Vas na jedno predratno ubistvo kada je maloljetnik sa više desetina uboda nožem usmrtio maloljetnicu, a potom izmasakrirao njenog mlađeg brata. Nakon toga se udaljio sa lica mjesta kao da se ništa nije dogodilo. Kada je majka nesretne djece čula tu vijest otišla je kod neke rođake u neboder i bacila se sa petnaestog sprata. Treba li gora porodična tragedija?! A maloljetni izvršilac je, čini mi se, dobio petogodišnju zatvorsku kaznu. Siguran sam da takva kazna nije primjerena zločinu i

porodičnoj tragediji (s druge strane otvara se pitanje koja bi kazna bila odgovarajuća za ovakvo krivično djelo; radi se dakle, o veoma delikatnoj situaciji koju treba najpažljivije i to sa različitih aspekata analizirati). Vidite, sa druge strane u nekim zemljama (koje su poznate po svojim demokratskim principima i razvijenim osjećajem za humanizam) imate mogućnost da i djeci sudite kao odraslim osobama, da djeca dobiju doživotnu zatvorsku, odnosno dugogodišnju zatvorsku kaznu, pa čak da dobiju i smrtnu kaznu. Tu su i neke druge mjere nepoznate u našem kaznenom pravnom zakonodavstvu. S druge strane, naše zakonodavstvo nije predvidjelo mogućnost kaznenih sankcija prema maloljetnicima mlađim od četrnaest godina. Kada se dakle porede neka zakonska rješenja nekih drugih zemalja s našim, onda su naša rješenja po nekim pitanjima, bar po mom mišljenju preblaga, neadekvatna, da ne kažem simbolična. Čini mi se da su maloljetni delikventi kod nas previše zaštićeni (govorim generalno, a što u i nakon njihovog procesa odrastanja obično proizvodi manje ili više kriminogenu ličnost, posebno kada se zna da država nema snage za preventivne aktivnosti, ili vaspitni rad sa mladim delikventima). Ovakva kaznena politika, dakle, ne samo prema maloljetnicima, djeluje mi više kao stimulirajuća, a ne kao opominjuća, preventivna, zaštitna itd. Kada govorim o maloljetničkoj delikvenciji (i ne samo njoj) čini mi se da je potrebno voditi računa i o povijesnim aspektima življenja b-h čovjeka, potrebno je uvažavati tradiciju vaspitanja, tradiciju življenja, tradiciju stvaranja ideala, potrebno je voditi računa o našem mentalitetu i sveukupnom načinu življenja. To su, čini se, elementi koji su strani međunarodnoj zajednici i nekim njenim predstavnicima, a vrlo su bitni za razumjevanje kompleksnosti problematike. Ja smatram da bi i u ovom smislu trebalo preispitati postojeću regulativu uz mišljenje mnoštva stručnjaka različitog profila, uz uvažavanje smjernica koje pred nas stavlja Evropa i novo doba, cijeneći opšti društveni interes, poštujući mogućnost resocijalizacije, cijeneći mladost izvršilaca, uvažavajući i mišljenje običnog čovjeka itd.). U idealne uslove za porast kriminaliteta svakako treba ubrojati i: nedosljedno poštivanje postojeće zakonske regulative; nekvaliteno riješeno pitanje dokaza; loše koncipirana uloga medija; nepotrebno odugovlačenje sudskih postupaka; prisutnost situacija u kojim se ne odgovara za krivična djela o kojima vrlo često pišu javna glasila; medijski i drugi uticaj zapada; nespremnost škole da preuzme neke bitne elemente u obrazovanju, ali i vaspitanju djece; nepostojanje institucija za bilo kakvu pomoć (npr.. porodično savjetovalište i slično); vodeću ulogu za mnoge stvari preuzele su NGO (što je s jedne strane dobro, ali s druge strane

govori da je zakazao neko drugi, prvenstveno se to odnosi na nadležne državne institucije); tu je i sunovrat svih moralnih vrijednosti; nestanak svih pozitivnih tradicija bosanskog čovjeka; nepostojanje strategije za borbu protiv različitih vidova kriminala; nedovoljno obezbjeđene granice (nefunkcionisanje granične službe u potrebnoj mjeri); miris lako zarađenog novca je ušao u sve pore življenja; prihvatanje nasilja kao normalnog životnog postupka; nepostojanje ni prave želje da se ti problemi riješe na pravi način; nedovoljna briga za maloljetnike, odnosno nepostojanje kazneno popravnog zavoda za maloljetnike u BiH (prognoze stručnjaka govore da ćemo za deset godina imati više od 1000 visokoobrazovanih kriminalaca koji su sada u fazi regrutacije; stariji kriminalci svjesni nepostojanja ustanove u kojoj bi maloljetnici izdržavali svoje kazne stimulišu ih da u njihovo ime vrše odgovarajuća krivična djela); nedovoljna zaštićenost ljudi koji se bore protiv kriminala; njihova nedovoljna nagrađenost, odnosno adekvatno vrednovanje njihovog rada, samo su neki od tih, predispozirajućih faktora. ...Ovdje se uzroci često prepliću sa posljedicama i obratno, pa ih nije uvijek lako razdvojiti.

Kada se govori o uticaju rata (prethodni rat u BiH) onda se mora istaći da su ratna (najviše) i poratna zbivanja od mnogih besposličara i neradnika stvorila "uspješne" biznismene, "ugledne" poslovne ljude, sa zavidnim bogatstvom. Oni koji nikada nisu imali, sada imaju, a oni koji su uvijek imali sada nemaju (i nikada više neće imati).

U ovom poglavlju govorilo se samo o nekim parametrima i uvjetima (prvenstveno se to odnosi na maloljetničku delikvenciju) za razvoj kriminala na našim prostorima, i to onim koje bi drugi u svojim razmišljanjima preskočili, nekada ne smatrajući ih bitnim, nekada ne razumjevajući ih, a nekada iz nekih drugih razloga. Samo fragmentarno (u ovom slučaju kroz prizmu maloljetničke delikvencije) i samo u navedenom kontekstu ove uvjete treba i shvatiti. Dakako da bi se o ovoj problematici moglo pisati još jako mnogo, ali ograničenost prostora u radu jednostavno je limitirajući faktor.

Uz sve navedeno, na vrhu piramide predispozirajućih faktora, stoji intelektualni kriminalitet (vrlo širok pojam koji se može skratiti sa - nekvalitetni i nekompetentni ljudi na pravim mjestima; tu svakako treba dodati i dvojni moral tog kruga ljudi, te neodgovaranje za učinjene (ne)namjerne greške, ponašanje suprotno zakonskim i ljudskim propisima, lažno

insistiranje na pozitivnim ciljevima, a praktičan rad na suprotnim stvarima itd.). Te aktivnosti, vrlo često, neodvojive su od različitih predstavnika u određenim društvenim institucijama, što samo dodatno usložnjava i ovako tešku situaciju. Takva sprega može negativno uticati na mnoštvo bitnih segmenata neophodnih za funkcioniranje svake države, odnosno ovaj vid kriminaliteta može uticati i na stabilnost države. Ljudi iz ove kategorije veoma lako se uklapaju u različite segmente organiziranog kriminala. Kada se govori o intelektualnom kriminalu onda je potrebno razlikovati i neke njegove osnovne oblike: intelektualno džeparenje i intelektualnu prostituciju.

Dakle, sve ovo ranije navedeno (uz mnogo onoga o čemu nije govoreno) pogoduje, djelom i uzrokuje razvoj organiziranog kriminala.

3. PARAMETRI KOJI POTVRĐUJU PRISUSTVO ORGANIZIRANOG KRIMINALA U BOSNI I HERCEGOVINI

Kao jasnu prezentaciju prisustva organiziranog kriminala u Bosni i Hercegovini navodim samo par nasumice odabranih primjera.

- negdje do 2000. godine bila su evidentirana 152 lica organizatora i neposredna aktera u ilegalnom prebacivanju stranih državljana. Od 152 lica njih 99 su državljani BiH, 24 Irana, 10 Hrvatske, 8 Turske, 4 Kine, 2 Pakistana, 1 Jugoslavije itd;
- iz izbjegličkog kampa u Rakovici je februara 2000. godine u jednom momentu «nestalo» (pobjeglo) 23 iranskih državljana, koje je prethodno policija otkrila kako u tri kombija preko Tuzle namjeravaju otići u zemlje zapadne Evrope;
- u periodu od 06.06. do 06.08. 2000. godine na sarajevski aerodrom je stiglo, letovima iz Teherana i Istambula, 3469 Iranaca i 2905 turskih Kurda. Od tih 6374 imigranta u matične zemlje se vratilo samo 825, a ostali su jednostavno nestali;
- činjenica da iz policije cure informacije oko racija vezanih za npr. prostituciju,
- činjenica da prostitutke na putu dugom 50 metara između policije i suda jednostavno «nestanu»,
- zapljene droga čije količine premašuju stotine kilograma,
- činjenica da jedan od najtraženijih međunarodnih kriminalaca, strani državljanin, za kojim se godinama

- raspisuje potjernice putem Interpola, nesmetano boravi u Sarajevu, sa BiH pasošem,
- umješnost policijskih dužnosnika (kantonalnog nivoa) u krijumčarenje narkotika, koje je srećom FMUP uspio otkriti;
- evidentna pojava najšireg spektra narkotika na teritoriji BiH, posebno kokaina u zadnje vrijeme, koji kod nas ranije nije bio prisutan;
- činjenica da u državu može ući 10 tona anhidrida sirćetne kiseline i da to jednostavno «nestane»;
- činjenica da je otkriveno 157 buradi sa anhidridom sirćetne kiseline;
- postojanje naredbodavaca iz jedne države za vršenje krivičnih djela u Bosni i Hercegovini,
- evidentni obračuni kriminalnih grupa oko podjele teritorija, interesa itd.;
- mogućnost i činjenica da postoje carinske i poreske utaje koje se procjenjuju na desetine i stotine miliona KM;
- postojanje falsifikata novčanica skoro besprijekornog kvaliteta (Euro i DEM);
- postojanje krivičnih djela u čijem izvršenju učestvuju lica iz više država itd.

4. MOŽE LI SE BOSNA I HERCEGOVINA BORITI PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA

Prilikom elaboriranja odgovora može li se BiH u ovom momentu uspješno boriti protiv organiziranog kriminala, potrebno je veoma realno sagledati situaciju u smislu: analize strukture bezbjednosnih službi, (ne)saradnje među službama bezbjednosti u BiH, postojećoj kadrovskoj situaciji, odgovarajućoj zakonskoj regulativi, educiranosti policije, spremnosti donošenja političke volje da se uđe u obračun sa organiziranim kriminalom... te opremljenosti policije savremenim tehničkim sredstvima.

Uspješne, pravilne i potpune borbe protiv organiziranog kriminala nema i bez primjene savremenih tehničkih dostignuća i potpune odluke države da se upusti u borbu sa organiziranim kriminalom. U neke od novih tehnologija koje se u svijetu uspješno koriste u navedene svrhe spadaju:

- sistem vještačkih mozгова (profiliranje zločina i zločinaca),
- sistem automatske identifikacije otisaka prstiju,
- baze podataka ča(h)ura i zrna,
- IBIS sistem za ispitivanje ča(h)ura i zrna,
- videokamere, kišobrana iz koga se ispaljuju gumeni metci,

- pištolj omamljivač – onesposobljava kriminalce elektroškom od 50 0000 volti,
- pištolj mreže,
- novi pancirni prsluci izrađeni od poznatog holandskog materijala majkro dajnama od kojeg se izrađuju najbolji najloni za pećanje,
- najnovije instrumentalne metode,
- termičke kamere koje otkrivaju lažljivce,
- sprej za spriječavanje pokretljivosti,
- osa obučenih za otkrivanje droga,
- različiti oblici nesmrtonosnog oružja,
- savremeni detektori,
- laserski topova koji izazivaju sljepilo,
- laboratorijska oprema za DNA analize...

Može li se uspješno ići u borbu protiv organiziranog kriminala ako novi Zakon o krivičnom postupku BiH u članu 78. Pouka osumnjičenom o njegovim pravima u stavu 2, paragraf a) navodi: da osumnjičeni nije dužan iznijeti svoju odbranu niti odgovarati na postavljena pitanja.

Može li se ići u uspješnu borbu protiv organiziranog kriminala ako:

- Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova nema instruktivnu i nadzornu djelatnost nad kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova,
- Kada visoki dužnosnici policije zloupotrebljavajući svoj položaj odaju informacije medijima, ili pak, na različite načine usmjeravaju istragu u pravcu koji njima odgovara, a što je ponekad obojeno i nacionalnim elementom,
- Kada policija ne može odrediti mjeru pritvora,
- Kada pojam dokaza nije dobro riješen, pa imamo situaciju da pismeno priznanje osumnjičenog dato u policiji uz prisustvo njegovog advokata kod istražnog sudije biva bez ikakve važnosti jer se kriminalac predomislio i rekao kako je to priznanje dao pod prisilom, (za to vrijeme u drugim zemljama se svaka riječ izgovorena od trenutka hapšenja smatra validnim dokazom),
- Imamo neadekvatnu zakonsku regulativu,
- Imamo nedosljedno poštivanje postojeće zakonske regulative,
- Imamo nepotrebno odugovlačenje sudskih postupaka,
- Imamo prisutnost situacija pa čak i uvjerenje građana da je moguće vršiti krivična djela a da se za njih ne odgovara (o čemu izvještavaju mediji),

- Imamo loše koncipiranu ulogu medija,
- Su novčane naknade policiji relativno niske, a za mnoge kategorije destimulirajuće,
- U mnogim kantonima policajci ne primaju platu i po pet – šest mjeseci,
- Je porodična situacija policijske porodice veoma teška, složena, vrlo često na granici (ili ispod) egzistencijalnog minimuma,
- Je zaštita policije simbolična, također, destimulirajuća (kao najbolji parametar su svakodnevni natpisi u novinama kako je neko negdje napao, premlatio, vrijeđao policajca; zabilježeni su slučajevi da u sred dana visoki dužnosnik policije biva fizički pretučen, a da se niko ne umješa da ga zaštititi; da ne govorim o atentatu na ministra FMUP-a Jozu Leutara, ili pak čitav niz terorističkih akata na policajce po srednjoj Bosni),
- Još uvijek u kadrovskim kombinacijama preferiramo srednju školsku spremu,
- Unutar srednje školske spreme još preferiramo različite zanate, npr. automehaničarski, limarski itd,
- Imamo situaciju da u nekim kantonima kriminalistički tehničari idu na uviđaje a nisu prošli niti jedan dan stručne obuke,
- Imamo situaciju da u pojedinim kantonima imamo vještace koji nisu prošli niti dana stručne – odgovarajuće obuke,
- Imamo situaciju da se za vještace primaju i lica sa nižom stručnom spremom od realne,
- Ti isti vještaci za svoje propuste ne snose nikakvu odgovornost,
- Imate realnu situaciju da u BiH imate na stotine prijavljenih vještaka na različitim nivoima, a da u stvarnosti vještaka koji ispunjavaju međunarodne standarde imate manje nego što je prstiju na jednoj ruci,
- Imate sistem kadrovsog promicanja zasnovan na svim drugim kriterijima osim na profesionalizmu, stručnosti, zalaganju, rezultatima rada,
- Pogrešnim kadrovskim kombinacijama dozvoljavamo da imamo službe koje ostaju bez ijednog odgovarajućeg stručnjaka,
- Uopšte nemamo odgovarajuću specijalističku edukaciju policije (ali i drugih) za oblast organiziranog kriminala,
- U istragama oko organiziranog kriminala učestvuju policajci koji nisu prošli niti osnovnu obuku iz istraga itd.,
- Policiju ograničite nizom zakonskih propisa (KZ, ZKP, Zakon u unutrašnjim poslovima, budžetom itd.),

- Imamo situaciju da je saradnja različitih policijskih organizacija loša ili nedovoljna, kako na teritoriji BiH, tako i u međunarodnim okvirima,
- Imamo situaciju da neki od kantona (kantonalnih MUP-ova) nisu čak uvezani niti u depešni saobraćaj,
- Imamo situaciju da je DGS faktički preuzeo kontrolu nad cjelokupnom granicom, ali još postoje desetine i stotine divljih prelaza koji se ne kontrolišu,
- Je organizaciona šema službi bezbjednosti nekvalitetna, loša, nefunkcionalna itd.
- Skoro nikako ne koristimo usluge posebnih organizacija za borbu protiv prekograničnog kriminala, tipa SECI Centra u Bukureštu,
- Paralelno ne radimo na razbijanju veza organiziranog kriminala i političke mafije,
- Ne koristimo nove vidove borbe protiv kriminala,
- Nismo odredili prioritete u borbi protiv organiziranog kriminala,
- Nema strategije za borbu protiv svih vidova kriminala,
- Nema posebnog zakona o borbi protiv organiziranog kriminala,
- Imamo sunovrat svih moralnih vrijednosti,
- Imamo nestanak svih pozitivnih tradicija i vrijednosti bosanskog čovjeka,
- Prihvatimo nasilje kao normalan način komunikacije,
- Imamo situaciju da i oni koji su najpozvaniji da rješavaju ovu problematiku još ni sami ne znaju šta je pojam organiziranog kriminala,
- Imamo situaciju da kod nas još niko nije osuđen za djelo koje je podvedeno pod organizirani krimina,
- Se svakodnevno putem medija političari i državni dužnosnici pripadnici određenih nacionalnih grupacija oglašavaju prozivajući za kriminal situacije i pojedince drugih nacionalnih grupacija, istovremeno braneci pripadnike svoje nacionalne ili partijske pripadnosti za ista ili čak mnogo teža krivična djela,
- Imamo realnost da dok mi govorimo ovdje o organiziranom kriminalu i eventualnim mogućnostima borbe protiv njega, negdje na drugim mjestima svjetski kriminalci dogovaraju kako prevariti policiju, pravosuđe, carinu s tim što su oni u mnogo boljoj startnoj situaciji jer nemaju nikakvih ograničenja osim vlastite mašte itd.

U cilju kvalitetne borbe protiv organiziranog kriminala veoma važno pitanje je školovanje i obrazovanje odgovarajućih stručnih kadrova, prije svega kriminalista. U tom smislu veoma značajna je uloga Fakulteta kriminalističkih nauka u Sarajevu. Neosporno je da je navedeni Fakultet uradio mnogo na edukaciji odgovarajućeg stručnog kadra, i neosporno je da i u budućim aktivnostima treba da ima veoma značajnu ulogu. Međutim, ovaj Fakultet treba i veoma realno sagledati i sve ono što, po meni, nije bilo najbolje rješeno. Tu prije svega mislim na postojeći nastavni plan i program i realizaciju istog. Smatram da je potrebno donijeti novi nastavni plan i program, sa stavljanjem akcenta na kriminalističku grupu predmeta (svakako uz neke druge), te potpuno drugačiju realizaciju nastavnog plana i programa. Isto tako, neophodan je potpuno drugačiji pristup angažovanju domaćih stručnjaka, koji imaju međunarodni ugled, a koje Fakultet, potpuno sam siguran, iz neopravdanih razloga, nije angažovao (npr. slučaj sa predmetom kriminalistička tehnika u ovoj školskoj godini). U svakom slučaju na tom planu, ali i drugim aktivnostima Fakultetu se otvaraju velike mogućnosti, a na njemu samom je da ih raspozna i prihvati. Raspoznavanje i napredak biće vezani samo u slučaju da struka, znanje, profesionalizam budu isključive vodilje, svaki drugi kriteriji i razlog kao vodilja neće biti dobar i neće voditi ispunjenju osnovne zadaće Fakulteta, a na neki način ići će na ruku snagama organiziranog kriminala..

Sve dok zaista ne odlučimo da se borimo protiv organiziranog kriminala, i ne donesemo odgovarajuće strategije, propise, i sve ono što je prateći segment navedenih aktivnosti, borba protiv organiziranog kriminala neće biti uspješna i potpuna. Međutim, prije svega toga potrebno je postaviti prave ljude na prava mjesta, te svima objasniti prvo pojmove, jer bez pojmova nastojanja nemaju uspjeha.

5. OSNOVNA LITERATURA

1. Aleksić Ž., Milovanović Z. (1995): Leksikon kriminalistike, Beograd, Glosarijum.
2. Lopušina M. (2000): Mafije sveta, Beograd, Narodna knjiga.
3. Lopušina M. (1999): Balkanska smrt – šiptarska narko mafija», Čačak, Legenda.
4. Milosavljević, M. (2001): Repetitorij osnovnih pojmova: kriminalistika, sudska medicina, krivično pravo, Sarajevo, Federalno ministarstvo pravde.

5. Modly D. (1998): Priručni kriminalistički leksikon, Sarajevo, Fakultet kriminalističkih nauka.
6. Modly D., Korajlić N. (2002): Kriminalistički riječnik, Tešanj, Centar za kulturu i obrazovanje.
7. Mršević Z. (1994): Organizovani kriminal, Beograd, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
8. Nicović M. (1989): Opojne droge – multinacionalna kompanija kriminala, Beograd, Alfa.

Abstract

Daily happenings force us to become aware of organized crime forces presence in the territory of Bosnia and Herzegovina. However, it is in evidence that this problem contains variety of uncorrectness and unlogical things. Example for that we can find in statements of different Police representatives, legislative representatives or representatives of any other authorities where one of them claims the presence of organized crime and other deny that. What ever case is in stand it is very clear that most of them don't have comprehension needed for what the organized crime is at all. In Bosnia and Herzegovina thousands of people dissapear without trace as well as lot of cars. Drugs are more and more present and in their distribution even some police officers are involved. Amounts of seized drugs are above hundred of kilograms, the most popular criminals which have our passport are detained in our territory. Activities on prostitution involve domestic as well as foreign institutions representatives, even Police. Citizens of different countries are detained as crime executors etc. There is a lot of things that are missing in BiH considering successful fight against organized crime. In that sense we don't have: Strategy on fight against organized crime, suitable regulations, suitable Police role (limitations in different sections), co-operation among police organizations, appliance of new technologies.....and sometimes it seems that we don't have will or strenght to fight with organized crime.